

Maria Charytańska

Z działalności Ośrodka Dokumentacji Zabytków : weryfikacja zabytków architektury i ewidencja miast

Ochrona Zabytków 15/2 (57), 69-70

1962

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

dawstwie precyzuje też zakres działania muzeów, ich strukturę organizacyjną i zasady zabezpieczenia muzealiów. W sumie w istniejących warunkach stwarza optymalne ramy dla zachowania dziedzictwa kulturalnego oraz dla pełnego włączenia tego dziedzictwa w służbę narodu.

mgr Stanisław Bujas

Realizacja Uchwały Rady Ministrów z 1960 r. o zagospodarowaniu obiektów zabytkowych

Uchwała nr 418 Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 1960 r. o zasadach wykorzystania obiektów zabytkowych do celów użytkowych została podjęta na wniosek Rządowej Komisji do spraw zagospodarowania obiektów zabytkowych i stała się poważnym czynnikiem w kierunku zainteresowania inwestorów pozakonserwatorskich odbudową i adaptacją zabytków architektury dla ich potrzeb. Pewną trudność w rozpoczęciu realizacji Uchwały w 1961 r. stanowił fakt, że limitowe kwoty jednostek gospodarki uspołecznionej oraz rad narodowych na okres planu 5-letniego były już w tym czasie ustalone. Starania służby konserwatorskiej w 1961 r. poszły w tym kierunku, ażeby w drodze bezpośrednich kontaktów z zainteresowanymi czynnikami terenowymi przekonać potencjalnych inwestorów o korzyściach ekonomicznych i społecznych, wynikających z wykorzystania Uchwały.

W 1961 roku w czternastu jednostkach terenowej służby konserwatorskiej uzyskano użytkowników dla 43 różnych obiektów zabytkowych. Przeważały remonty kapitalne. Z uwagi jednak na stosunkowo późne przekazanie kredytów w teren zrealizowano plan 1961 roku w 91 procentach. Realizując Uchwałę w 1962 r., do dnia 1 marca szesnastu wojewódzkich i miejskich konserwatorów zawarło umowy na dofinansowanie odbudowy lub remontu 133 obiektów zabytkowych, przy czym dość poważny jest tu udział kwot inwestycyjnych. Największą ilość obiektów w tym zakresie zgłosiły: woj. rzeszowskie (26), dalej woj. zielonogórskie (17) i wrocławskie (13). Zasadniczo akcją zagospodarowania w ramach Uchwały 418/60 objęto wszystkie te województwa, w których problem zabytków nie użytkowanych jest nadal aktualny.

Ogólne nakłady na odbudowę lub remont nowo zagospodarowanych zabytków, zgłoszonych do dofinansowania w 1962 r., wyniosą około 220 mln. złotych.

mgr inż. arch. Feliks Kanclerz

Z działalności Ośrodka Dokumentacji Zabytków (weryfikacja zabytków architektury i ewidencja miast)

Ośrodek Dokumentacji Zabytków, o którego powołaniu donosiliśmy w nrze 1 1962 „O.Z.”, przystąpił od stycznia 1962 r. do weryfikacji zabytków architektury i budownictwa, koniecznej dla ustalenia hierarchii potrzeb konserwatorskich i prowadzenia ogólnej gospodarki obiektami zabytkowymi w Polsce oraz dla ustalenia listy tych obiektów, którymi władze konserwatorskie nie będą się zajmować z racji ich minimalnej wartości artystycznej, historycznej czy naukowej.

Weryfikacja przebiegać będzie w dwóch etapach.

Etap I: powołani, w liczbie 22, rzeczoznawcy weryfikacyjni w porozumieniu z konserwatorami dokonają podziału zabytków architektury, budownictwa i ich zespołów na grupy zależnie od ich wartości w oparciu o dotychczasowe ewidencje i inne opracowania. Wyniki tego podziału zostaną przedstawione Radom Konserwatorskim i Wojewódzkim Komisjom d/s zagospodarowania zabytków. Wyniki weryfikacji I etapu oceni Zespół Konsultacyjny d/s Weryfikacji, działający w składzie: przewodniczący — doc. dr K. Malinowski, sprawozdawcy — mgr M. Charytańska i mgr P. Maliszewski,

rzeczoznawcy opiniujący — mgr J. Łoziński, doc. dr A. Miłobędzki, dr H. Pieńkowska i mgr O. Puciata. Zespół uzna, czy wyniki weryfikacji należy przyjąć, czy też dokonać w nich zmian.

Etap II: przyjęte przez Zespół Konsultacyjny wyniki weryfikacji I etapu, po opracowaniu przez Ośrodek Dokumentacji Zabytków, staną się przedmiotem rozważań Głównej Komisji Weryfikacyjnej, powołanej przez Ministra Kultury i Sztuki na wniosek Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków. Wyniki prac w w Komisji zostaną przedstawione Sekcji I Rady Kultury i Rządowej Komisji d/s Zagospodarowania Zabytków. Pozytywna ocena ze strony tych instancji będzie podstawą do zatwierdzenia końcowych wyników weryfikacji przez Ministra Kultury i Sztuki.

Wskazówki dla rzeczoznawców zostały opracowane przez Ośrodek Dokumentacji Zabytków w formie instrukcji, która przewiduje podział weryfikowanych zabytków, zależnie od ich wartości, na grupy od 0 do IV, przy czym grupa 0 — to nieliczne zabytki o najwyższej klasie na skalę światową, natomiast grupa IV — to obiekty o tak minimalnej wartości, że nie przewiduje się na ich utrzymanie żadnych nakładów finansowych ze strony władz konserwatorskich.

Do chwili obecnej odbyły się w związku z weryfikacją: zjazd rzeczoznawców, zjazd konserwatorów oraz 15 marca wspólna narada konserwatorów i rzeczoznawców w sprawie przebiegu rozpoczętej akcji i rozstrzygnięcia wątpliwości, jakie mogły się nasunąć w trakcie jej realizacji. Ukończenie I etapu weryfikacji przewidziane jest na czerwiec 1962, a II etapu — do końca 1962 r. Po zakończeniu I etapu weryfikacji zamieścimy sprawozdanie z jej przebiegu.

Równoległe do weryfikacji zabytków architektury, Ośrodek Dokumentacji Zabytków rozpoczął w br. ewidencję miast zabytkowych w Polsce. Głównym zadaniem tej akcji jest wydzielenie z ogólnej liczby ok. 1400 tych miast i miasteczek, które ze względu na swe walory historyczne i architektoniczno-urbanistyczne wymagają stałej i bezpośredniej ingerencji konserwatorskiej. Wiąże się to z tendencjami K.B.U.A., który postuluje możliwie najszybsze ukończenie opracowywania planów ogólnych zagospodarowania przestrzennego miast, a co za tym idzie i studiów historyczno-urbanistycznych. Przeprowadzona ewidencja pozwoli na wskazanie ośrodków zabytkowych, dla których w pierwszym rzędzie należy studia te opracować. Teka ewidencyjna została pomyślana jako dossier zawierające:

- a) wykaz obiektów zabytkowych w mieście,
- b) wykaz najważniejszych danych historycznych (lokacja miasta, pożary, odbudowy i przebudowy, najważniejsze dane demograficzne itp.),
- c) charakterystykę zabytkowego układu przestrzennego z krótką oceną stanu zachowania,
- d) materiał ilustracyjny (widoki i plany historyczne, plan współczesny z naniesieniem obiektów zabytkowych i strefy chronionej).

Strona tytułowa teczek-koperty zaopatrzone jest w informacje dotyczące: administracji i stanu prawnego miasta, wykonywanych studiów historyczno-urbanistycznych i historyczno-architektonicznych, planów ogólnych i szczegółowych zagospodarowania przestrzennego, jak również stanowisk archeologicznych w mieście i bezpośrednim jego sąsiedztwie. Teczka ewidencyjna będzie uzupełniana w miarę potrzeby. Ewidencja miast prowadzona jest przez zespół urbanistów-historyków i architektów pod bezpośrednim nadzorem konsultanta Ośrodka Dokumentacji Zabytków mgr inż. arch. M. Witwickiego. W roku 1962 ewidencją objęto województwa: białostockie, bydgoskie, katowickie, kieleckie, koszalińskie, krakowskie, olsztyńskie, opolskie, szczecińskie i warszawskie. Pozostałe województwa zostaną opracowane w 1963 roku.

mgr Maria Charytańska